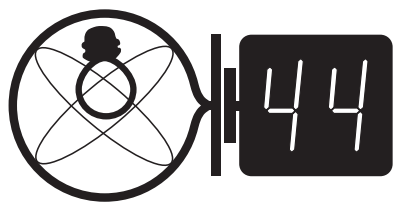
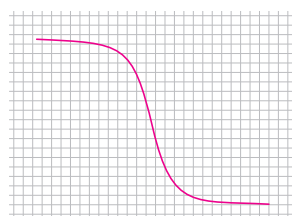

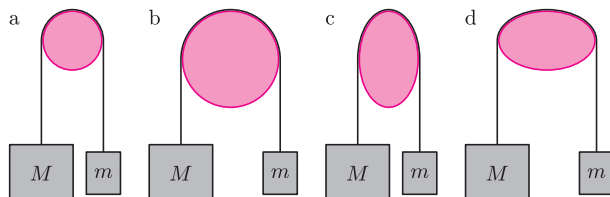
Klub 44

Termin nadsyłania rozwiązań: 31 VII 2011

Rys. 1

Rys. 2

Czołówka ligi zadaniowej **Klub 44 F** po uwzględnieniu ocen rozwiązań zadań 506 ($WT = 2,92$) i 507 ($WT = 1,90$) z numeru 11/2010

Jerzy Witkowski	Radlin	37,45
Tomasz Rudny	Poznań	35,20
Andrzej Nowogrodzki	Chocianów	30,78
Tomasz Wietecha	Tarnów	29,21
Ryszard Woźniak	Kraków	16,47

510. Zapiszmy moc zasilającą żarówkę wzorem

$$P = \frac{U^2}{R} = \frac{U_0^2}{R} \cos^2 \omega t = \frac{U_{\text{sk}}^2}{R} (1 + \cos 2\omega t),$$

gdzie U_0 – amplituda napięcia, $U_{\text{sk}} = U_0/\sqrt{2}$ – wartość skuteczna. Przyrównujemy zmienny składnik mocy do wyrażenia $mcdT/dt$ i znajdujemy amplitudę zmian temperatury równą

$$T_0 = \frac{U_{\text{sk}}^2}{2\omega mcR} = 33 \text{ K.}$$

Korzystając ze wzoru Boltzmanna $I \sim T^4$, stwierdzamy, że szukana głębokość modulacji wynosi

$$(2533^4 - 2467^4)/(2533^4 + 2467^4) = 5,3\%.$$

Dane wymienione na końcu zadania są istotne przy dokładniejszej analizie równania bilansu cieplnego

$$\alpha_1 T'(t) + mcdT'/dt = P'(t),$$

gdzie primami oznaczono odchylenie wielkości T i P od ich wartości średnich, natomiast α_1 jest przyrostem mocy odprowadzanej do otoczenia na jednostkę przyrostu temperatury. Przy wzroście napięcia o $\Delta U = 1 \text{ V}$ przyrost tej mocy jest równy $\frac{231^2}{802,5} - \frac{230^2}{800} = 0,37 \text{ W}$, czyli liczbową wartość α_1 wynosi $0,37/0,7 = 0,53 \text{ W/K}$. Ponadto po prawej stronie równania należałoby wziąć pod uwagę zależność R od temperatury

Zadania z fizyki nr 518, 519

Redaguje Jerzy B. BROJAN

518. Źródło dźwięku o stałej częstotliwości poruszało się ruchem jednostajnym po linii prostej przebiegającej w pewnej odległości od nieruchomego mikrofonu. Wykonano staranny pomiar zależności częstotliwości rejestrowanej przez mikrofon od czasu odebrania sygnału i zapisano wykres $f(t)$ na papierze milimetrowym. Niestety, zapomniano oznaczyć osie, wskutek czego arkusz papieru mógł zostać obrócony. Czy wykres jest symetryczny względem obrotu o 180° ? Jeśli nie, to czy można rozstrzygnąć, czy jest on prawidłowy w danej postaci, czy też należy go obrócić? Załączony rysunek 1 jest tylko ilustracją problemu, a nie informacją o dokładnym przebiegu wykresu.

519. Na lince zawieszono ciężar o masie M , a linkę przełożono przez nieruchomy walec o promieniu R . Na drugim końcu linki zawieszono najmniejszy ciężar m wystarczający do tego, aby większy ciężar nie ześlizgnął się w dół (rys. 2a). Jeśli ten sam ciężar M zawiesić na:

- 1) walcu o większym promieniu (rys. 2b),
- 2) podporze, której przekrój jest elipsą wydłużoną wzdłuż osi pionowej (rys. 2c) lub poziomej (rys. 2d),

to czy niezbędny ciężar m będzie mniejszy niż na rysunku a, większy, czy taki sam? Współczynnik tarcia linki o podporę jest w każdym przypadku jednakowy.

Rozwiązania zadań z numeru 1/2011

Przypominamy treść zadań:

510. Masa wolframowego włókna żarówki wynosi $m = 0,02 \text{ g}$, a ciepło właściwe wolframu $c = 160 \text{ J/(kg} \cdot \text{K)}$. Gdy żarówka była zasilana stałym napięciem 230 V , jej opór wynosił 800Ω , a temperatura włókna była równa 2500 K . Podłączono tę żarówkę do napięcia sinusoidalnie zmiennego o częstotliwości 50 Hz i wartości skutecznej 230 V . Obliczyć przybliżoną głębokość modulacji promieniowania żarówki, tzn. wielkość $(I_{\text{max}} - I_{\text{min}})/(I_{\text{max}} + I_{\text{min}})$, gdzie I – moc promieniowania. Założyć, że przepuszczalność szkła żarówki nie zależy od długości fali.

Można wykorzystać także następujące dane: gdy stałe napięcie zasilające zmieniano w niewielkim zakresie i powoli, na każdy 1 V jego przyrostu opór żarówki zwiększał się o $2,5 \Omega$, a temperatura włókna zwiększała się o $0,7 \text{ K}$.

511. Pod wpływem różnicy ciśnień w rurce o stałym przekroju występuje stacjonarny (niezmienny w czasie) i laminarny (bezwirny) przepływ cieczy. Jeśli dwukrotnie zwiększymy średnicę rurki, nie zmieniając jej długości, różnicy ciśnień i rodzaju cieczy, to ile razy wzrośnie ilość cieczy przepływającej w ciągu jednostki czasu? Uzasadnić odpowiedź.

Wskazówka: Opory ruchu cieczy charakteryzuje współczynnik lepkości η zdefiniowany wzorem $\frac{F}{S} = \eta \frac{dv}{dy}$, gdzie F – siła działająca stycznie na powierzchnię cieczy S , wzdłuż której następuje poślizg warstw, dv – różnica prędkości warstw na odcinku dy prostopadłym do S .

w wyrażeniu $P = U^2/R$ – jak można wykazać, efekt ten jest równoważny dodaniu do α_1 członu $\alpha_2 = U_{\text{sk}}^2 \gamma/R$, gdzie γ jest temperaturowym współczynnikiem oporu. Wartość γ wynosi $2,5/(800 \cdot 0,7) = 4,5 \cdot 10^{-3} \text{ K}^{-1}$, stąd $\alpha_2 = 0,30 \text{ W/K}$. Dla uwzględnionego wcześniej wyrażenia $mcdT'/dt$ wielkością analogiczną jest $2\omega mc = 2 \text{ W/K}$, co oznacza, że w pierwszym przybliżeniu można α_1 i α_2 pominąć, zwłaszcza że w dokładniejszym rozwiązaniu porównywane wielkości wystąpiłyby w kwadracie.

511. Zastosujemy metodę analizy wymiarowej. Ruch cieczy jest jednostajny, dlatego jej gęstość nie ma znaczenia i jedynymi parametrami, od których zależy przepływ Q (wyrażony w m^3/s), są: średnica rurki d , jej długość l , różnica ciśnień p i lepkość η , której jednostką w układzie SI jest $\text{N} \cdot \text{s}/\text{m}^2$. Parametry p i l muszą wystąpić w postaci ilorazu $k = p/l$ o wymiarze N/m^3 , który jest „czynnikiem napędowym” przepływu. Zatem

$$Q = f(d, k, \eta).$$

Zgodność wymiarów w zależności

$$\frac{\text{m}^3}{\text{s}} = f\left(\text{m}, \frac{\text{N}}{\text{m}^3}, \frac{\text{Ns}}{\text{m}^2}\right)$$

wystąpi tylko wtedy, gdy pierwszy argument wystąpi w potęgce 4, drugi – w potęgce 1, a trzeci – w potęgce -1 (zależność ta jest znana jako wzór Hagen–Poiseuille’a). Po dwukrotnym powiększeniu średnicy rurki przepływ wzrośnie 16-krotnie.